

İlkokulda Öğrenim Gören Sığınmacı Öğrenciler ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların İncelemesi*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Hilal YILMAZ¹, Lale CERRAH ÖZSEVGECİ²

¹ Öğretmen, MEB, hilal_yilmaz191@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7656-6874.

² Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Temel Eğitim, cerrah@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2210-9838.

Gönderilme Tarihi: 23.05.2022 Kabul Tarihi: 12.09.2022 DOI: 10.37669/milliegitim.1120423

Atf: “Yılmaz, H., ve Cerrah Özsevgeç, L. (2023). İlkokulda öğrenim gören sığınmacı öğrenciler ile ilgili yapılan akademik çalışmaların incelemesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 52 (239), 2303-2334. DOI: 10.37669/milliegitim.1120423”

Öz

Bu çalışmanın amacı, 2012-2020 yılları arasında ülkemizdeki ilkokullarda eğitim gören sığınmacı öğrenciler ile ilgili yürütülen bilimsel çalışmaların metodolojik ve betimsel analizidir. Çalışmanın örneklemini, araştırmanın başlatıldığı tarih itibarıyla, erişilen veri tabanlarından (Google Akademik, Sobiad, Ulakbim, Dergipark, Academia, ResearchGate, Educational Resources Information Center (ERIC) ve Taylor & Francis Online) ulaşılan ve çalışmanın amacına uygun 73 bilimsel makale oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Ulaşılan makalelerin belirlenen kriterlere uygun tasnifi amacıyla çizelge oluşturulmuştur. Bu çizelgede bulunan bölümler; çalışmanın adı, yayın yılı, anahtar kelimeler, amaç, yaklaşım, model, örneklem, veri toplama aracı, sonuç ve önerilerdir. Veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilip çalışmalar betimlenmiştir. Araştırma sonuçları, yapılan çalışmaların 2020 yılında arttığını, en çok nitel araştırma yaklaşımının tercih edildiğini; araştırma modeli olarak durum çalışması (case study) ve fenomenoloji (olgubilim) yöntemlerinin sıkça kullanıldığını göstermiştir. Örneklem olarak öğretmenlerin daha çok tercih edildiği ve veri toplama aracı olarak daha çok görüşme formunun kullanıldığı görülmüştür. İncelenen araştırmalar, çoğunlukla sorun tespit etmek ve çözüm önerisi sunmak amacıyla yürütülmüştür. Araştırmaya dahil edilen makalelerin sıklıkla ortaya koyduğu, öğrencilerin dil ve iletişim sorunudur. Bu bağlamda yabancı uyruklu öğrenciler için dil eğitimi önerisine çok sık rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: betimsel içerik analizi, yabancı uyruklu öğrenci, sığınmacı öğrenci, ilkokul

* Bu çalışma araştırmacının Prof. Dr. Lale CERRAH ÖZSEVGECİ danışmanlığında yürütülen “İlkokullarda Eğitim Alan Yabancı Uyruklu Öğrenciler İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur.

A Descriptive Study for Researches on Foreign Students in Primary Schools

Abstract

The aim of this study is methodological and descriptive analysis of scientific researches related with asylum seeker students at primary schools in our country carried out between the years 2012-2020. The data of the study obtained from 73 articles, accessed on the databases (Google Akademik, Sobiad, Ulakbim, Dergipark, Academia, Research Gate, Educational Resources Information Center (ERIC) and Taylor & Francis Online) which were suitable for the purpose of the study. Document analysis technique was used to collect data. A chart has been created for classifying the articles in accordance with the determined criteria. The sections in this chart are; name of the study, year of publication, keywords, purpose, research approach and model, sample, data collection tool, results and recommendations. Content analysis was used for obtained data. Considering the results of the research, the most studies were reached in 2020. The most preferred research approach was qualitative studies, and the case study and phenomenology methods were mostly used as the research model. Mostly teachers were preferred as sample, and interview forms were preferred to collect data. The most common purposes in the researches were determination of problems and suggestions of the participants. The most common results in the articles were language and communication problems of the foreign students. The most common recommendation in the reviewed studies was language education for them.

Keywords: *descriptive content analysis, foreign student, asylum-seeking students, primary school*

Giriş

Göç, kişilerin ya da toplulukların, siyasal, toplumsal ya da ekonomik sebeplerden dolayı ikamet ettikleri yerleşim yerini terk ederek farklı bir yere ya da ülkeye gitme eylemidir (TDK, 2021). Tarihsel süreç içerisinde insanlığın gündeminde olan göç konusu, 2000’li yıllarda da küresel çapta önemli bir gündem konusu olmaya devam etmektedir. Son yıllarda, ülkemize yakın coğrafyalarda (Suriye, Irak, Afganistan gibi) artan şiddet olayları, toplumsal, bölgesel, askeri ve siyasi belirsizlikler, çatışma, can güvenliği gibi farklı sorunlardan dolayı, çok fazla sayıda insan bu bölgelerden kaçarak sınırlarımıza gelmiş ve sığınma talebinde bulunmuşlardır. 2010 yılında başlayan bu süreç, Suriye’yi diğer dünya ülkelerinden daha fazla etkilemiştir. Hastalık, açlık, yaralanma ve ölüm gibi insanların yaşam şartlarını zorlayan bir şiddet süreci başlamış ve milyonlarca kişi ülkesinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu göç dalgası, Türkiye gibi Suriye’nin diğer komşu ülkelerini de büyük ölçüde etkilemiştir (Özdemir, 2016).

Ülkemize gerçekleşen göçteki artış, göçün etkisini, eğitim, sağlık, ekonomi, asayiş ve kültür gibi pek çok alanda hissedilir hale getirmiştir. Bu durum, dünya genelinde gerçekleşen hareketliliğin ve sebep olduğu mülteci ve göç sorununun farklı boyutlarıyla yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2016).

Göç olgusunun sonuçlarından en fazla etkilenen kesim hiç şüphesiz ki çocuklardır. Göç eden ailelerin üstesinden gelmek zorunda oldukları barınma, iş bulma, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi sorunlar çocukları daha fazla etkilemekte ve bu çocukları göç edilen ülke çocukları karşısında dezavantajlı hale getirmektedir (Güzel, 2013). Göç edilen ülkede yeni bir ortama giren ve o ülkenin farklı kültürüyle karşılaşan çocuğun, yeni bir yerde olmanın etkisiyle yaşadığı endişe ve korku artmaktadır. Yaşanan bu kültürel ve sosyal farklılıklar göçmen çocuklarda psikolojik problemlerin oluşmasına neden olabilmektedir. Ayrıca, göç alan bölgelerdeki okulların fiziksel kapasitesi düşebilmekte ve mevcut araç gereçlerin kullanımında problemler olmaktadır. Okuldaki çalışanlar, idari ve yardımcı personel de okulun ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalabilmektedir. Sınıfların kalabalıklaşması nedeniyle öğretmenlerin öğrencilere ayırdığı zaman azalmakta, öğrenciler pasifleşmekte ve başarıları düşmekte, beraberinde sınıf içi disiplin sorunları da artmaktadır (Karakuş, 2006). Tüm olumsuzluklara rağmen, bu çocuklar için eğitimin devam etmesi, verimli hale getirilmesi ve kesintiye uğramaması önemli ve gereklidir. İyi bir eğitim sisteminde yetişmemiş bir bireyin, karşılaşacağı sorunların üstesinden gelmede yetersiz kalacağı, dolayısıyla önce kendisine, daha sonra sisteme sorun teşkil edeceği unutulmamalıdır. Bu yüzden bu tür bireylerle toplumumuzun sorunlar yaşamaması için, küçük yaşlarda, eğitim ve öğretimin de katkısıyla gerekli tedbirler alınmalıdır (Han, 2010).

Uluslararası bir hak olan eğitim, göçle gelen ailelerin çocuklarının korunmasında, geldikleri ülkeye aidiyet duygularının gelişmesinde ve sosyalleşmesinde önemli bir yere sahiptir (Uzun ve Bütün, 2016). Bu çocukları eğitime dahil edip, ülkemizdeki okul şartlarına uyum sağlamalarını desteklemek ve eğitimle birlikte olumlu ortamlar hazırlanmak; bu sığınmacı çocukların travmalarını ortadan kaldırmaya yardımcı olacak, geleceğe hazırlanmalarına katkı sağlayacak ve yaşanacak birçok olumsuzluğu önleyecektir (Gülçel, 2020).

Ülkemizde farklı ülkelerden göçle gelen 5.013.631 yabancı uyruklu nüfusun içinde Ocak 2022 verilerine göre 1.365.884, eğitim çağında çocuk (5-17 yaş) bulunmaktadır (MEB, 2022). Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), geçici koruma altındaki tüm çocuklara eğitim imkânı sunmak ve çocukların bu imkânlarla erişimlerini zorlaştıran durumları ortadan kaldırmak amacıyla, ulusal ve uluslararası paydaşlar ile iş birliği yapmaktadır. Türkiye’de okul çağında olan ve geçici koruma altında bulunan çocukların yüzde 60’ından fazlasına devlet okullarında

ve Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) eğitim hizmeti sunulmuştur (UNICEF, 2019). 2012 yılında mültecilerin eğitimleri ile ilgili yapılan kısa süreli planlamaları takiben 2013 yılında, kamp dışında yaşayan ve çocukları okula devam edemeyen Suriyelilerin eğitimi için Nisan ve Eylül aylarında yayımlanan MEB genelgesi ve çeşitli faaliyetlerle ilk kez kurumsal bir çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Daha sonra “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” adıyla, çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin daha kapsamlı bir genelge yayımlanmıştır (Emin, 2016). Yine 2013 yılında ülkemizdeki, mülteci ve sığınmacılar için 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe konmuştur (Resmi Gazete, 2013).

2014 yılında, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü “Yabancılarla Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” genelgesi yayımlanmıştır. Özel ihtiyaç sahibi çocukların eğitim imkânlarına ulaşması, yaşamış oldukları zorlukların sebep olduğu olumsuz etkilerin azaltılması ve bu çocukların hem fiziksel hem de psikolojik olarak korunmaları gerektiği vurgusu yapılmıştır. Bu genelge ile zorunlu eğitim çağında olan ulusal ve geçici koruma altındaki çocukların ülkemizde verilen eğitim hizmetinden maksimum düzeyde faydalanmalarını sağlayacak yasal düzenleme yapılmıştır (MEB, 2014). 2014 yılında, Geçici Koruma Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle, kamp ortamında ve kamp dışında yerleşik ulusal ve geçici koruma altındaki çocuklara, eğitim, sağlık ve sosyal yardım hizmetlerine erişebilme olanağı sağlanmıştır (Coşkun ve Emin, 2016). Yine aynı yıl Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri genelgesi yayımlanmıştır. Böylece zorunlu eğitim yaşındaki çocuklar başta olmak üzere, ülkemizdeki yabancıların eğitim - öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, kaliteli eğitim hizmetinin verilmesi, alanlarındaki birim ve kurumlar ile eşgüdüm içerisinde çalışması ve acil bir durumda gerekli önlemlerin alınması amaçlanmıştır. Bu şekilde, ulusal ve geçici koruma altındaki yabancı uyruklu çocuklara yönelik eğitim hizmetleri güvence altına alınmıştır (MEB, 2014).

2015 yılından itibaren MEB, geçici koruma altındaki çocukların GEM’ler yerine devlet okullarına kaydedilmesini teşvik eden bir politikanın pilot uygulamasını başlatmış; okul öncesi ve ilkokul birinci sınıfa başlayan bütün çocukların devlet okullarına kaydedilmesini sağlamıştır. 2016-2017 eğitim öğretim yılında da, pilot uygulaması yapılan bu politikanın bütün illere yayılması sağlanmış ve okul öncesi, ilkokul ve ortaokula başlayacak olan geçici koruma altındaki tüm öğrenciler devlet okullarına kaydedilmiştir (UNICEF, 2019). 2018-2019 eğitim öğretim yılında ise yabancı öğrencilerin dil engeli sebebiyle Türk eğitim sisteminde yaşadığı zorluklar göz önüne alınarak bu öğrencilerin sisteme dahil edilmelerinin artırılması amacıyla okulların bünyesinde uyum sınıfları oluşturulması kararlaştırılmıştır (MEB, 2019).

Milli Eğitim’de bu yönde gelişmeler olurken, ülkemizde yaşayan sığınmacıların yıldan yıla sayıca artması ve eğitim sistemine daha fazla dâhil olmaları, eğitim sistemindeki bütün paydaşları etkilemiştir. Bu etkilenme akademik çalışmalara da yansımış ve yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili yürütülen çalışmaların sayısı artmıştır. İlkokul kademesindeki yabancı uyruklu öğrencilere yönelik, sorunlar ve çözüm önerilerinin yer aldığı (Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Güngör ve Şenel, 2018; Ergen ve Şahin, 2019; Külekcı Akyavuz, Gezeroğlu ve Toma, 2020), görüşlerin alındığı (İmamoğlu ve Çalışkan, 2017; Kuzu Jafari, Tonga ve Kışla, 2018; Yıldız Yılmaz ve Kaplan, 2019; Tümkiye ve Çopur, 2020), tutumun belirlenmeye çalışıldığı araştırmaların (Sağlam ve Kanbur, 2017; Tanrikulu, 2019; Göçer, Özer ve Ürünibrahimoğlu, 2020) yürütüldüğü görülmektedir. Bunun yanında yabancı uyruklu ilkokul öğrencileri ile ilgili farklı amaçlarla da yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır (Taşkaya, Ersoy, 2016; Göksu, 2020; Süzen ve Başar, 2020; Kaşkaya, Calp ve Çapar, 2019). Fakat bu alanda ilkokul kademesinde yapılan çalışmaların bütüncül olarak ele alındığı ve sonuçlarının paylaşıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Amaç ve Yaşar (2018), ilkokul ve ortaokul kademesindeki Suriyelilerle ilgili 2012-2017 yılları arasında yapılmış 13 makaleyi incelenmişlerdir. Bunun dışında Sarier (2020) ve Alan (2021) meta-sentez yöntemiyle araştırmalarını yürütmüşlerdir. Sarier (2020), ilkokul, ortaokul ve lise kademesindeki Suriyelilerle ilgili 2011-2019 yılları arasında yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri ile makaleleri kapsayan 30 araştırmayı, Alan (2021) ise Suriyelilerle ilgili 2010-2020 yılları arasında yayımlanmış 64 makaleyi analiz etmiştir. Görüldüğü gibi bu araştırmalarda sadece Suriyeli öğrencilerle ilgili çalışmalar değerlendirilmiş ve belli konulara yoğunlaşmıştır. Bu durum ilgili alanda bütüncül bir araştırmanın eksikliğini ve yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Dünyanın ve Türkiye’nin göz ardı edemeyeceği bir gerçek olan sığınmacıların, eğitim süreci içerisinde yaşadığı sorunlara doğru çözümler üretilmesi, hem eğitim sistemi içindeki diğer paydaşlara yardımcı olabilmek hem de bu çocukların yaşadıkları topluma uyumunu sağlamak açısından önemli ve gereklidir. Bu nedenle ülkemizdeki sığınmacı ilkokul öğrencilerinin, velilerinin, onlara eğitim veren öğretmen ve idarecilerin eğitim sürecindeki sorunlarının ortaya konabilmesi ve çözüm arayışlarının netleştirilebilmesi için bu alanda yapılan çalışmaların bütüncül olarak ele alınması ve mevcut durumun genel hatlarının ortaya konması gerekmektedir. Bu nedenle sığınmacıların ülkemize gelmeye başladığı yıldan bu yana ilkokul kademesinde yapılmış olan akademik çalışmaların değerlendirilmesi önemlidir. Bu değerlendirmelerin beş yılda bir tekrarlanması ilgili alanda yürütülen çalışmalardaki eğilimi görmek, devamında yürütülecek çalışmalara yol göstermek açısından da önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bu araştırmanın hem literatürdeki bu boşluğu dolduracağı hem de bu konuda çalışacak araştırmacılara yol göstermesi açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu

çalışmada, Türkiye'deki ilkokullarda eğitim alan yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili 2012-2020 yılları arasında yürütülmüş bilimsel makaleleri analiz etmek ve çalışmaların eğilimlerinin ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 2012-2020 yılları arasında ülkemizde “Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencileri” ile ilgili kaç tane bilimsel makale yayımlanmıştır?
2. Yürütülen çalışmalarda hangi anahtar kelimeler tercih edilmiştir?
3. Araştırmacılar hangi amaçlar doğrultusunda çalışmalar yapmışlardır?
4. Yürütülen çalışmalarda hangi araştırma yaklaşımları kullanılmıştır?
5. Yürütülen çalışmalarda hangi araştırma modelleri kullanılmıştır?
6. Yürütülen çalışmalarda hangi örneklem grupları tercih edilmiştir?
7. Yürütülen çalışmalarda hangi veri toplama araçları kullanılmıştır?
8. Yürütülen çalışmalarda hangi sonuçlara ulaşılmıştır?
9. Yürütülen çalışmalarda hangi öneriler sunulmuştur?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın amacı 2012-2020 yılları arasında yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili yapılmış çalışmaların eğilimlerini ve gelişmelerini betimlemek olduğu için betimsel içerik analizi modeli kullanılmıştır. Araştırmada nitel bir süreç izlenmiş ve nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. Birbirinden bağımsız olarak yürütülmüş araştırmalar incelenmiş ve araştırma sonuçları düzenlenerek genel eğilimin ne olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmada erişime açık olan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışma, herhangi bir özel veri veya başkasına ait ölçek anket vb. araç ve araştırmacıların kişilik haklarını ihlal edecek herhangi bir yorum ya da veri içermediği için etik kurul izni gerektirmemektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmanın örneklemi, 2012-2020 yılları arasında ilkokullarda eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili akademik veri tabanlarında tam metnine ulaşılan 73 bilimsel makaleden oluşmuştur. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme ile makale seçimi yapılmıştır. Bu örneklem seçiminde kullanılacak ölçütler daha önceden oluşturulabilmekte ya da bir ölçüt çizelgesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.120).

Bu araştırmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, genellikle alan yazın gözden geçirilip önceki araştırmalar incelenir ve elde edilen bulgular araştırmaya dâhil edilir. Bu araştırmanın dokümanlarını, belirlenen ölçütlere uygun olan bilimsel makale çalışmaları oluşturmuştur. Bu çalışmaların tespitinde makaleler taranmış ve makalelerin ilkokul kademesinde olma ve göç konusu ile ilgili olma ölçütleri dikkate alınarak seçim yapılmıştır. Çalışma bulgularını ölçütlere uygun olarak doğru bir şekilde toparlayabilmek ve analiz sürecini kolaylaştırabilmek için ölçüt tablosu kullanılmıştır. Ölçüt tablosu oluşturulurken problem cümlelerine uygun olarak ölçütler oluşturulmuştur. Bu ölçütler; çalışmanın adı, yayın yılı, amacı, yöntem ve modeli, örneklem grubu, veri toplama aracı, anahtar kelimeleri, sonuç ve öneriler olarak belirlenmiş ve Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırmada Kullanılan Ölçüt Tablosu

Çalışmanın Adı/Yayın Yılı	Amaç	Yöntem / Model	Örneklem	Veri Toplama Aracı	Anahtar Kelimeler	Sonuçlar	Öneriler
---------------------------	------	----------------	----------	--------------------	-------------------	----------	----------

Araştırma kapsamına alınacak makalelerin tespiti için Google Akademik, Ulakbim, Sobiad, Dergipark, Academia, ResearchGate, Educational Resources Information Center (ERIC) ve Taylor & Francis Online veri tabanları taranmıştır. Yıl sınırlandırılması yapılarak, “Suriyeli öğrenci, mülteci öğrenci, sığınmacı öğrenci, yabancı uyruklu öğrenci, ilkokul” anahtar kelimeleri ile ilgili tarama yapılmıştır. Taramalar hem Türkçe hem de İngilizce olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, bulunan makalelerin kaynakça kısımları taranmış ve araştırmayla ilgisi olduğu düşünülen yayınlar bulunup makale havuzuna eklenmiştir. Tarama işlemi tamamlandığında, ulaşılan makaleler içinde ilkokullarda yapılmamış çalışmalar ile farklı veri tabanlarından elde edilen aynı çalışmalar elenmiştir. Araştırma kriterlerine uygun toplam 73 çalışma değerlendirilmeye alınmıştır.

Bir sonraki aşamada elde edilen veriler tabloda belirlenen temalar içerisinde belirli bir sözcük veya sözcük grubu şeklinde kodlanmıştır. Bu kodlama süreci elle yapılmış ve kodların derinliğini ve kapsamını en doğru şekilde belirlemek amacıyla araştırmaya dahil edilen çalışmalar tekrar tekrar incelenmiştir. Bu kodlama sürecinde de uzman görüşü alınarak gerekli düzenlemeler ve veri girişleri yapılmıştır. Analizler-

den elde edilen verilerin sayısal durumları, çalışmanın amacına uygun olarak yüzde ve frekans olarak tablolarda sunulmuştur. İncelenen çalışmaların temalarının birden fazla gruba içerdiği ya da bir temaya ilişkin birden fazla özellik bulunduğu durumda, birden fazla kod oluşturulmuştur. Bu nedenle, değerlendirilen temaya ait frekans değerleri, çalışmadaki toplam makale sayısından fazla olabilmektedir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel çalışmaların geçerlik ve güvenilirliği için farklı yöntemler kullanılabilir. Bu çalışmada kapsama alınan çalışmalar, veri kaybını en aza indirebilmek adına dikkatli bir şekilde analiz edilmiştir. Her makalenin temalara uygun bir şekilde kodlanmasına dikkat edilmiş ve bu sırada hata olmaması için, çalışmalar sırayla değerlendirilmiştir. Yani, temalar doğrultusunda bir çalışmanın kodlanması bitmeden diğer makalenin analizine geçilmemiştir. Kodlama ve tema oluşturma süreci uzun bir zaman diliminde tamamlanmıştır. Analiz süreci bittikten bir süre sonra bulgular tekrar gözden geçirilmiştir. Kodlamaların güvenilirliğini sağlamak amacıyla rastgele seçilen 10 makale, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analiz edilmiş ve uyumlarına bakılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) veri analizi güvenliği (Güvenirlik = Görüş Birliği \ [Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı] X 100) formülü kullanılarak, güvenilirlik değeri %90 bulunmuştur (Miles ve Huberman, 1994). Gerekli durumlarda bir üçüncü uzmanın görüşüne başvurulmuştur.

Bulgular

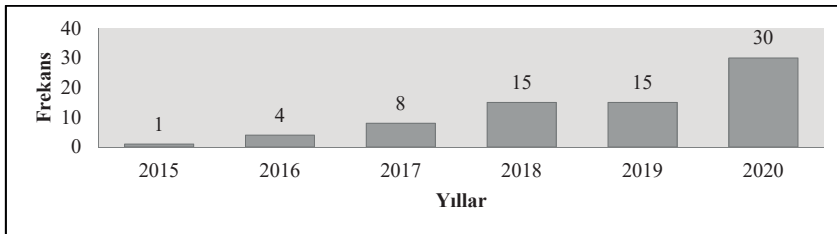
Bu bölümde incelenen makalelerin analizlerinden elde edilen bulgular, araştırma sorularına uygun olarak tablo ve grafikler şeklinde düzenlenerek sunulmuştur.

Makalelerin Yıllara Göre Dağılımına Ait Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların yıllara göre frekans dağılımı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1

Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 1 incelendiğinde araştırma konusuna ait çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. En fazla çalışmaya 2020 yılında (30 makale) ulaşılmıştır. Bunu 15 makale ile 2019 ve 2018 yılları takip etmektedir. En az çalışma ise 2015 yılında (1 makale) yapılmıştır. Toplu göçlerin başladığı 2012 yılından 2015 yılına kadar ilkokullarda yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Makalelerde Anahtar Kelimelerin Kullanımına Ait Bulgular

Çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelerin incelenmesinden elde edilen bulgular için ortak kodlar oluşturulmuş ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Çalışmaların Anahtar Kelimelerin Kullanımına Göre Dağılımı

Kodlar	Anahtar Kelimeler	f
Suriyeli/ Yabancı Uyruklu Öğrenci/ Mülteci / Sığınmacı	Suriyeli öğrenci(21)*, Mülteci öğrenci(14), Mülteci (12), Yabancı uyruklu öğrenci(11), Sığınmacı(5), Suriye(4), Suriyeli mülteci(3), Öğrenci(3), Göçmen(2), Yabancı(1), Sığınmacı öğrenci(1), Anadili Türkçe olmayan öğrenciler(1) , İranlı öğrenci(1), Suriyeli sığınmacı (1), Suriyeli aileler(1), İleri göçmen (1), Suriyeli çocuk mülteci(1), Suriyeli mülteci çocuklar(1), Dezavantajlı çocuklar(1), Çocuk(1)	86
Çokkültürlülük / Entegrasyon / Kapsayıcılık / Tutum	Çokkültürlülük(5), Tutum(4), Entegrasyon(3), Okula uyum(2), Kaynaşma(2), Kültürlerarası Duyarlılık (2), Değer (1), Okul iklimi(1), Kapsayıcılık(1), İletişim(1), Uyum süreci stratejileri(1), Kültüre duyarlı müdür(1), Kültüre duyarlı öğretmen(1), Çokkültürlü yeterlik(1), Demokratik değer(1), Gruplararası tutum(1) , Gruplararası temas(1), Gruplararası arkadaşlık(1), Kültürel çatışma(1)	31
Eğitim	Eğitim(7), Mülteci eğitimi(4), Geçici Eğitim Merkezi(3), Kapsayıcı eğitim(3), Hizmet İçi Eğitim(2), Eğitim süreci(1), Yabancı öğrencilerin eğitimi(1), Eğitim sistemi(1), Çok kültürlü eğitim(1), Uzaktan eğitim(1), Kaynaştırma eğitimi(1), Eğitim sosyolojisi(1), Öğretmenlerin mesleki gelişim gereksinimleri(1), Öğretmenlerin katılımı(1)	28
Öğretmen / Yönetici	Sınıf öğretmeni (16), Öğretmen (4), İlkokul öğretmeni (2), Okul yöneticisi(1), Yönetici(1)	24
Yabancılara Türkçe Öğretimi	Türkçe öğretimi(5), İlk Okuma-yazma öğretimi(4), Yabancılara Türkçe öğretimi(3), Yazma becerisi(2), Türkçe eğitimi(1), Yabancı dil öğretimi(1), Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi(1), Türkçe dil becerisi(1), Türkçe öğretim programı(1), Oyun temelli dil becerisi(1), Dil(1), Anadili(1), Dilsel uyum(1), Yazma(1)	24

Sorun / Çözüm	Sorunlar (5), Mültecilerin eğitim sorunları(3), Eğitim sorunları(2), Çözüm önerileri(2), Karşılaşılan sorunlar(1), Öğretimsel sorunlar(1), Arkadaş sorunları(1), Sorun çözme(1)	16
Göç	Göç (12), Zorunlu göç (1)	13
İlkokul	İlkokul(9), İlköğretim(1) Okul(1), Türk Okulu(1),	12
Diğer	Aile katılımı(2), Türkiye(1), Balıkesir ili(1), Mardin ili(1), Nitel araştırma(1), Durum çalışması(1), Savaş(1), Travma(1), Psikolojik iyi oluş(1), Sosyal Hizmet(1), Covid-19(1)	12
Algı	Okul algısı(1), Öğretmen algısı(1), Görsel Algı(1), Türkiye Algısı(1), Vatansızlık(1), Bilim insanı algısı(1), Özyeterlilik algısı(1), Özyeterlilik(1),	8
Öğretim	Fen bilimleri eğitimi(2), Madde kavramı(1), Sosyal Bilgiler öğretimi(1), Güncel olaylarla eğitim(1), Akran öğretimi(1), Gazete kupürlerinden yararlanma(1), Başarı(1)	8
Sınıf Yönetimi	İstenmeyen öğrenci davranışı(3), Sınıf yönetimi(2), Disiplin sorunları(1)	6
Deneyim / Görüş	Öğretmen görüşleri (3), Öğrenci deneyimleri(1), Öğretmen görüş ve deneyimleri(1), Öğrenme deneyimi(1)	6
Metafor	Metafor (3), Çocuk Resmi(1), Çizgisel Gelişim(1), Şematik Dönem(1)	6

Çalışmaların anahtar kelimelerine ait bulgularının okunabilirliğini artırmak amacıyla benzer olanlar için kodlama yapılmıştır. Tablo 2 incelendiğinde en çok kullanılan anahtar kelimeler Suriyeli / Yabancı Uyrıklı Öğrenci / Mülteci / Sığınmacı koduyla belirlenen kelimeler olmuştur. Bu ve buna benzer kelimelerle toplamda 86 defa karşılaşıldığı görülmektedir. Bu kodla oluşturulan ve tüm anahtar kelimeler içerisinde en fazla “Suriyeli öğrenci” kullanılmıştır. Bunun yanında “Mülteci öğrenci”, “Mülteci” ve “Yabancı uyrıklı öğrenci” göze çarpan anahtar kelimelerdir. Çalışmalarda Çokkültürlülük / Entegrasyon / Kapsayıcılık / Tutum şeklinde kodlanmış kelimelerde en çok “Çokkültürlülük”, “Tutum” ve “Entegrasyon” kelimeleri kullanılmıştır. Eğitim kodu içerisinde en fazla “Eğitim” ve “Mülteci eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

Öğretmen / Yönetici şekilde kodlanmış kelimeler 24 defa karşımıza çıkmaktadır. Bu kod içerisinde en fazla “Sınıf öğretmeni” anahtar kelimesi kullanılmıştır. Yabancılar Türkçe Öğretimi kodunda en çok “Türkçe öğretimi” ve “İlk okuma-yazma öğretimi” anahtar kelimeleri bulunmaktadır. Sorun / Çözüm kodu içerisinde en çok «Sorunlar» anahtar kelimesi kullanılmıştır. İncelenen çalışmalarda Göç kodunda bulunan anahtar kelimeler 13 ve İlkokul kodunda bulunan anahtar kelimeler 12 kez karşımıza çıkmaktadır. Diğer kodunda «Aile katılımı, Türkiye, Balıkesir ili, Mardin ili,

Nitel araştırma, Durum çalışması, Savaş, Travma, Psikolojik iyi oluş, Sosyal hizmet, Covid-19” anahtar kelimeleri bulunmaktadır.

Kodlardan bağımsız olarak tüm anahtar kelimelerin kullanım sıklığına bakıldığında “Suriyeli öğrenci” anahtar kelimesi 21, “Sınıf öğretmeni” anahtar kelimesi 16, “Mülteci öğrenci” anahtar kelimesi 14, “Göç” anahtar kelimesi 12, “Mülteci” anahtar kelimesi 12, “Yabancı uyruklu öğrenci” anahtar kelimesi 11, “İlkokul” anahtar kelimesi ise 9 defa kullanılmıştır.

Makalelerin Amaçlarına Göre Dağılımına Ait Bulgular

Araştırma kapsamında ulaşılan çalışmalar amaçlarına göre gruplandırılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı

Amaçlar	f
Sorun tespiti ve çözüm önerileri	31
Görüş (düşünce) almak (Yönetici, öğretmen, öğrenci, ebeveyn)	13
Kavramlara ilişkin sahip olunan algıları belirlemek	7
Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek	7
Tutum belirlemek	5
Deneyimleri (uygulamaları) ortaya koymak	4
Davranışları incelemek	2
Yazma becerisi özyeterliliğini belirlemek	1
Dil becerisini geliştirmek	1
Pedagojik yaklaşımları belirlemek	1
Akran öğretiminin etkisini incelemek	1

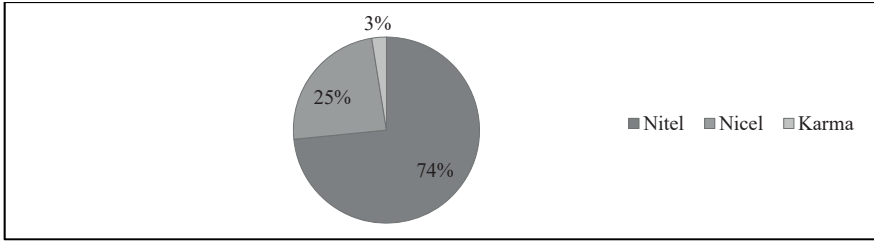
Tabloda da görüldüğü gibi incelenen çalışmalar en çok, sorun tespiti ve sorunlara yöneltilen çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmaların büyük kısmında örneklem grubunun hem yaşadıkları sorunlar hem de çözüm için önerileri tespit edilmiştir. Bazı çalışmalarda ise örneklem grubunun sadece yaşadıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Sorunlar ve çözüm önerilerinden sonra en fazla çalışma yönetici, öğretmen, öğrenci ve ebeveynlerin görüş ve düşüncelerini almak için yapılmıştır.

Makalelerde Kullanılan Araştırma Yaklaşımlarına Ait Bulgular

İncelenen çalışmaların araştırma yöntemlerine göre analizlerinden elde edilen bulgulara ait yüzde değerleri Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2

Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılım

Çalışmaların kullandıkları araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı incelendiğinde sırasıyla, nitel (54 makale), nicel (17 makale) ve karma yaklaşımın (2 makale) kullanıldığı görülmektedir.

Makalelerin Kullanılan Araştırma Modellerine Ait Bulgular

İncelenen makalelerde kullanılmış araştırma modellerine (desen) ait bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Çalışmaların Araştırma Modellerine Göre Dağılımı (Desen)

Araştırma Modelleri	f	
Nitel	Durum çalışması (Case study)	21
	Fenomenoloji (Olgubilim)	17
	Betimsel tarama modeli (Nitel)	5
	Görüşme	4
	Belirtilmemiş (?)	3
	Temel yorumlamacı desen	1
	Resim değerlendirme yöntemi	1
	Etnografik araştırma modeli	1
	Tümevarım analizi	1
	Nicel	Tarama modeli
Deneysel araştırma modeli		3
Karma	Anket ve söylem analizi	1
	Açıklayıcı sıralı desen	1

Tablo 4 incelendiğinde, 21 makale ile en çok kullanılan desenin durum çalışması (case study) olduğu görülmektedir. Bunu 17 makale ile fenomenoloji (olgubilim) ve 14 çalışma ile nicel tarama yöntemi izlemektedir. Bunların dışında diğerlerine göre daha az da olsa görüşme, betimsel tarama, deneysel araştırma modeli, açıklayıcı sıralı desen, anket ve söylem analizi, temel yorumlamacı desen, tümevarım analizi, etnografik araştırma modeli, resim değerlendirme yöntemleri de kullanılmıştır. İncelenen üç makalede ise kullanılan yöntem belirtilmemiştir.

Makalelerde Kullanılan Örneklem Grubuna Ait Bulgular

İncelenen çalışmaların hangi örneklerle yürütüldüğüne ait bulgular Tablo 5 ve Şekil 3'te sunulmuştur.

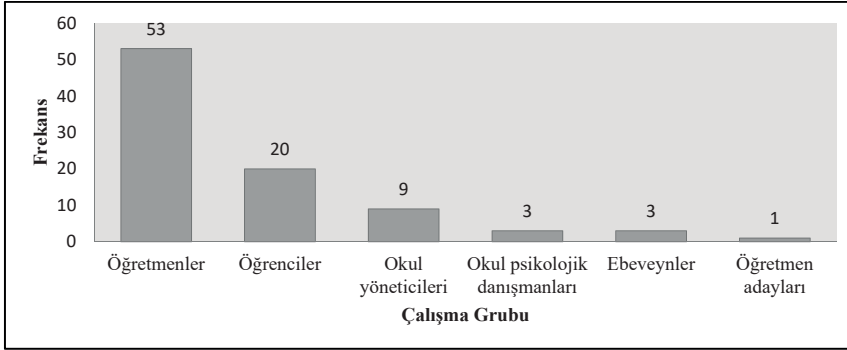
Tablo 5

Çalışmaların Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Örneklem Dağılımı	f
Tekli Örneklem	
Sınıf öğretmenleri	29
Yabancı uyruklu öğrenciler	10
Okul yöneticileri	3
Okul psikolojik danışmanları	1
Türk öğrenciler	1
Öğretmen adayları (Sınıf öğretmenliği)	1
Yabancı uyruklu ebeveynler	1
İkili Örneklem	
Sınıf öğretmenleri + Diğer öğretmenler	14
Okul yöneticileri + Öğretmenler	4
Türk öğrenciler + Yabancı uyruklu öğrenciler	3
Sınıf öğretmenleri + Yabancı uyruklu öğrenciler	2
Üçlü Örneklem	
Türk öğrenciler + Yabancı uyruklu öğrenciler + Öğretmenleri	1
Yabancı uyruklu öğrenciler + Yabancı uyruklu ebeveynler + Sınıf öğretmenleri	1
Dörtlü Örneklem	
Türk öğrenciler + Yabancı uyruklu öğrenciler + İlkokul öğretmenleri + Okul yöneticileri	1
Yabancı uyruklu öğrenciler + Yabancı uyruklu ebeveynler + Sınıf öğretmenleri + Okul yöneticileri	1

Şekil 3

Çalışmalardaki Örneklem Grubu Genel Dağılım Grafiği

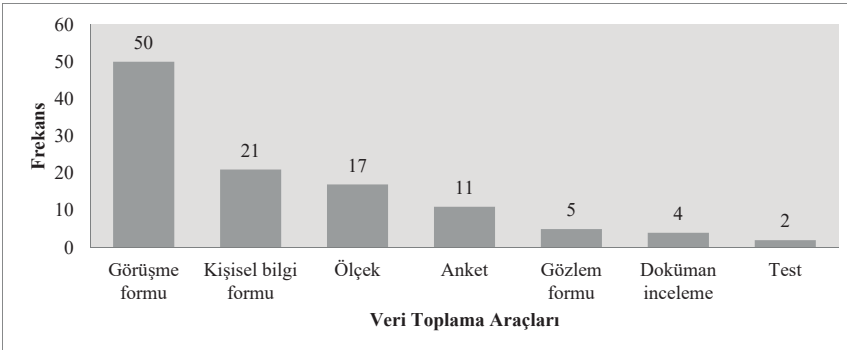
Araştırmaların örneklem grupları incelendiğinde en fazla öğretmenler ile çalışıldığı görülmektedir. Öğretmenlerden sonra en çok tercih edilen örneklem grubu öğrencilerdir. Öğretmenler içerisinde en fazla sınıf öğretmenleri, öğrenciler içerisinde ise en fazla yabancı uyruklu öğrenciler ile çalışılmıştır. Diğer örneklem grupları sırasıyla, okul yöneticileri, okul psikolojik danışmanları, ebeveynler ve öğretmen adaylarıdır. Ayrıca çalışmalarda daha çok tekli örneklem grubu tercih edilmiştir.

Makalelerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular

Analizi yapılan makalelerde kullanılan veri toplama araçlarına yönelik frekans oranları Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4

Çalışmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Grafiği

Grafik 4'te görüldüğü gibi incelenen çalışmalarda en çok tercih edilen veri toplama aracı görüşme formudur. Görüşme formlarının büyük bir kısmını ise yarı yapı-

landırılmış görüşme formu oluşturmaktadır. En çok tercih edilen diğer veri toplama araçları ise kişisel bilgi formu, ölçek ve ankettir. Kişisel bilgi formları diğer ölçme araçlarıyla birlikte kullanılmıştır. Ölçeklerde ise en fazla tutum ölçeği tercih edilmiştir. Diğerlerine göre daha az tercih edilen veri toplama araçları ise gözlem formu, doküman inceleme ve testtir. Doküman inceleme için kullanılan belgelerin tamamı öğrencilerin yaptıkları resimlerdir.

Makalelerin Sonuçlarına Ait Bulgular

İncelenen çalışmalardaki amaçların farklılığına bağlı olarak sonuçların analizinde birden fazla kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; sorunlara yönelik sonuçlar, tutum ile ilgili sonuçlar, algı ve metafor ile ilgili sonuçlar, okuma yazma ve akademik başarı ile ilgili sonuçlar şeklinde belirlenmiş ve Tablo 6, 7, 8 ve 9'da ayrı ayrı sunulmuştur.

Tablo 6

Çalışmaların Sorunlara Yönelik Sonuçlarına Göre Dağılımı

Sorunlara Yönelik Sonuçlar	f
Dil ve iletişim sorunu	56
Akademik başarısızlık	17
Öğretim sürecinde yaşanan sorunlar (Müfredat sorunu, ölçme-değerlendirme sorunu vb.)	17
Uyum sorunu	14
Davranış ve disiplin sorunu	13
Öğretmenlerin yetersiz hissetmesi ve hizmet içi eğitim sorunları	13
Okul - aile işbirliği sorunları (Ailesel sorunlar)	12
Kültürel farklılık	12
Sosyal sorunlar (Önyargı, dışlanma, kötü muamele vb.)	11
Ekonomik sorunlar	10
Psikolojik sorunlar	8
Devamsızlık sorunu	7
Mevzuat yetersizliği (Kayıt sistemi vb.)	6
Okul kaynaklarının yetersizliği (Fiziki yapı, materyal eksikliği vb.)	5
Millî eğitim - okul işbirliği sorunları	4
Sınıfların mevcutlarının fazla olması	4
Aidiyet sorunu (Türkiye'yi geçici görme)	3
Eğitimi ve okulu gereksiz görme, ilgisizlik, çaba göstermeme	2
Yaş/ seviye farklılığı	2

Tabloda görüldüğü gibi en çok vurgulanan sorun, dil ve iletişim sorunu olmuştur. Dil ve iletişim sorunundan sonra en fazla karşılaşılan, akademik başarısızlık, öğretim sürecinde yaşanan sorunlar (müfredat sorunu, ölçme değerlendirme sorunu gibi), uyum sorunu, davranış ve disiplin sorunları, öğretmenlerin yetersiz hissetmesi ve hizmet içi eğitim sorunları, okul - aile işbirliği sorunları (ailesel sorunlar), kültürel farklılıklar, sosyal sorunlar (önyargı, dışlanma, kötü muamele gibi) ve ekonomik sorunlardır. Devamsızlık, psikolojik sorunlar, okul kaynaklarının yetersizliği (fiziki yapı, materyal eksikliği gibi) diğer sorunlardan bazılarıdır.

Tablo 7

Çalışmaların Tutum ile İlgili Sonuçlara Göre Dağılımı

Tutum ile İlgili Sonuçlar	f
Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının, çokkültürlü özyeterlik algılarının ve kültürlerarası duyarlılıklarının yüksek olduğu görülmüştür.	4
Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin mültecilere yönelik tutumları olumlu yönde farklılaşmıştır.	1
Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ölçek genelinde kabul edilebilir düzeyde iken; yeterli boyutunda beklenenden düşük olduğu görülmüştür.	1
Öğretmenlerin psikolojik olarak iyi olma seviyeleri arttıkça kültürlerarası duyarlılık seviyeleri de artmaktadır.	1
Öğretmenler çok kültürlülüğe ilişkin olumlu algıya sahip olmasına rağmen; çok kültürlülük algısı ile sınıfta meydana gelen olumsuz öğrenci davranışlara yönelik tutumu arasında manidar bir ilişki yoktur.	1
Suriyeli çocuklar PİKTES projesi ile Türk dili ve kültürünü tanıdıkça kendilerinde davranışsal ve tutumsal farklılıklar oluşmuştur.	1
Türk ve mülteci öğrencilerin birbirlerine ilişkin tutumlarının oluşmasında; aynı sınıfta birlikte eğitim görmeleri, ortak dil ve iletişim kapasitesi, gruplar arası temas ve arkadaşlık, kabul edilme/ait olma duyguları, özgüven, akademik başarı, öğretmen davranışları ve öğrencilerin ailelerinin tepkileri önemlidir.	1

Bulgulara göre öğretmenlerin mülteci öğrenciler ile ilgili tutumları, çok kültürlü yeterlik algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları yüksektir. Öğretmenlerin tutumlarının yeterlik boyutunda düşük olması, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin tutumlarının olumlu yönde farklılaşması ve öğretmenlerin psikolojik olarak iyi olma seviyeleri ile kültürlerarası duyarlılık seviyeleri arasındaki pozitif korelasyon dikkat çeken diğer sonuçlardır.

Tablo 8*Çalışmaların Algı ve Metafor ile İlgili Sonuçlara Göre Dağılımı*

Algı ve Metafor ile İlgili Sonuçlar	f
Mülteci öğrencilerin vatan, vatanseverlik ve Türkiye algıları incelendiğinde, ülkemizde bulunmaktan mutlu oldukları, güvende hissettikleri, Türkiye'yi ana vatan olarak benimsemeye başladıkları, ülkeye ve ülke insanına karşı olumlu duygulara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.	2
Öğretmenlerin ilk okuma yazma öğretimi özyeterlilik algıları çok yüksektir. Ayrıca öğretmenlerin ilk okuma yazma öğretimi özyeterlilik algıları ile çeşitli değişkenler arasında(branş, deneyim..) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.	1
Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullarda görevli sınıf öğretmenleri çok kültürlü yeterlik algılarını yeterli görmektedirler. Demokratik değerleri benimsemeleri yüksek düzeydedir. Çok kültürlü yeterlik algısı ile demokratik değerler arasında olumlu ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur.	1
Türk ve mülteci öğrencilerin okul ve öğretmen algıları, öğretmenlerin ise mülteci öğrenci algıları çoğunlukla olumludur.	1
Suriyeli çocukların savaş algısı ile ilgili resimlerinde ağırlıklı olarak savaş anı, bomba atan uçaklar, top, tüfek ve sıcak savaş çizdikleri görülmüştür.	1
Bilim insanı algısıyla ilgili genel olarak Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilere göre daha sınırlı cevaplar vermişlerdir. Çocuklar ana dillerinden başka bir dilde kendilerini rahat ifade edememişlerdir.	1
Araştırmaya katılan Türk çocukları, göç kavramına yönelik dokuz metafor oluşturmuşlardır. Bu metaforlar ulaşmak, göçmen, yolculuk, taşıma ve mazi olmak üzere sınıflandırılmıştır. Suriyeli çocukların metaforları ise ulaşmak ve diyar olmak üzere iki grupta toplanmıştır.	1

Çalışmalarda öğrencilerin ve öğretmenlerin çeşitli konularda algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Mülteci öğrencilerin vatan ve Türkiye algılarına bakıldığında; ülkemizde bulunmaktan mutluluk duymaları, güvende hissetmeleri, Türkiye'yi ana vatan olarak benimsemeye başlamaları, algılar ile ilgili en dikkat çeken sonuç olmuştur.

Tablo 9*Çalışmaların Okuma Yazma ve Akademik Başarı ile İlgili Sonuçlara Göre Dağılımı*

Okuma-Yazma ve Akademik Başarı ile İlgili Sonuçlar	f
Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğretiminde akran öğretimi olumlu yönde etkili olmuştur.	1
Öğrenciler yazma özyeterlilikleri konusunda olumlu görüşe sahiptirler.	1
Suriyeli öğrencilerin yazma becerileri genel olarak düşük olmasına rağmen yazmaya isteklidirler. Mevcut öğretim programı faydalı fakat yetersizdir. Öğrencilerin kelime hazinesi yetersizdir ve kelimelerin Türkçe karşılıklarını bilememektedirler.	1
Öğrencilere uygulanan oyun temelli dil beceri programı dil gelişimlerine olumlu katkı sağlamıştır. Öğrencilerin okuma yazma başarı testinden aldıkları puanlar son test lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.	1
Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına kayıt olması akademik başarılarına olumlu yönde etki ederken, Türk öğrencilerin akademik başarılarına olumsuz etki etmiştir.	1
Mülteci öğrencilerin ulaşması istenilen maddeyi tanımlar, maddeyi sınıflandırır gibi kazanımları kazanamadıkları belirlenmiştir.	1

Çalışmalar incelendiğinde, akademik başarı ve dil öğretimine yönelik vurgulanan sonuçların sayısının az olduğu görülmektedir. Dil öğretimine yönelik müdahalelerin yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde olumlu etkileri vardır.

Makalelerdeki Önerilere Ait Bulgular

İncelenen çalışmaların önerilerine yönelik analizinden elde edilen bulgular ortak kodlar altında, sonuçlara ve araştırmacılara yönelik öneriler olmak üzere iki ayrı tabloda verilmiştir.

Tablo 10*Çalışmalardaki Sonuçlara Yönelik Öneriler*

Kodlar	Öneriler	f
Dil eğitimi	Yabancı uyruklu öğrenciler için dil eğitimi	47
	Yabancı uyruklu veliler için dil eğitimi	12
	Türkçe konuşma uygulamalarına ağırlık verilmeli	5
	Ülke genelinde standart programlı dil kursları açılmalı	3
	Öğretmenlere yabancı dil (Arapça, Farsça) eğitimi	2

Öğretmen, öğretmen adayları ve ailelere eğitim	Öğretmenlere hizmet içi eğitim	40
	Yabancı uyruklu velilere eğitim seminerleri	12
	Öğretmen adaylarına hizmet öncesi eğitim	11
Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi	Oryantasyon (uyum) eğitimi	17
	Destekleme ve yetiştirme kursları	11
	Seviyeye uygun sınıflarda eğitim	8
	Okul öncesi eğitim	5
	Farklı sınıflarda/okullarda eğitim	5
	Yarı zamanlı kaynaştırma şeklinde eğitim	1
	Farklılıklara saygı, kapsayıcılık	Yabancı uyruklu ve Türk öğrencilerin kaynaşması
Yabancı uyruklu ve Türk velilerin kaynaşması	7	
Sığınmacılar ve göç hakkında kapsamlı bilgilendirme yapılmalı	7	
“Göçmen Dostu Okul” ortamı oluşturabilmek için çalışmalar yapılmalı	6	
Öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere karşı tutumları iyileştirilmeli	6	
Öğretmen ve öğretmen adaylarının çok kültürlü bakış açısına ve demokratik değerlere sahip olması sağlanmalı	4	
Yabancı uyruklu öğrencilerin akranları, öğretmenleri, idareciler ve toplum tarafından kabul görmesi için çalışmalar yapılmalı	3	
Okul ve sınıflar için gerekli önlemler	Okullara tercüman verilmeli	7
	Yabancı uyruklu öğrencilerin mahalle/semtlere, okullara ve sınıflara dağılımı adil olmalı	6
	Yasal düzenlemeler (mevzuat) yapılmalı	5
	Sınıf mevcutları azaltılmalı	5
	Okullara kaynak aktarılmalı, altyapısı güçlendirilmeli, derslik sayısı artırılmalı	5
	Okullara Arapça / Farsça bilen öğretmenler görevlendirilmeli	5
	Ara sınıflara mümkün olduğunca az öğrenci alınmalı	3
	Devamsızlık sorunları için önlemler alınmalı	3

Öğrenme ortamı zenginleştirilmesi	Yabancı uyruklu öğrencilere farklı müfredat (program) olmalı	13
	Yabancı uyruklu öğrenciler için daha çok görsel/işitsel materyaller sağlanmalı	10
	Yabancı uyruklu öğrencilere uygun ders kitapları basılmalı	5
	Yabancı uyruklu öğrenciler için farklı yöntem - teknikler kullanılmalı	4
	Yabancı uyruklu öğrenciler için farklı ölçme-değerlendirme araçları kullanılmalı	2
Yabancı uyruklu öğrencilere destek	Rehberlik ve psikolojik danışmanlık desteği	14
	Sosyal ve ekonomik destek	14
İşbirliği	Paydaşların işbirliği içinde olması (MEB - okullar - üniversiteler- STK)	16
	Yabancı uyruklu velilerle iletişim (okul-aile işbirliği)	9
Diğer	GEM'ler devlet okullarına geçişte basamak olabilir	2
	MEM'lerde yabancı uyruklu öğrencilere destek olacak özel birim oluşturulabilir	1
	Yabancı uyruklu öğrencisi olan öğretmenlere ek ücret verilebilir	1
Öneri bulunmayan çalışmalar		4

Tablo 10'da görüldüğü gibi çalışmalarda en fazla karşılaşılan öneri dil eğitimi olmuştur. Dil eğitimi içerisinde en fazla karşılaşılan öneri ise yabancı uyruklu öğrencilere dil eğitimi olmuştur. Yabancı uyruklu velilere dil eğitimi verilmesi de sıkça karşılaşılan önerilerden biridir. Bu kod içerisinde ayrıca, ülke genelinde standart programlı dil kursları açılması, öğretmenlere yabancı dil (Arapça, Farsça) eğitimi verilmesi ve yabancı uyruklu öğrenciler için Türkçe konuşma uygulamalarına ağırlık verilmesi gibi öneriler de bulunmaktadır.

En yüksek frekanslı ikinci öneri ise öğretmen, öğretmen adayları ve veliler için eğitimidir. Bu kod içerisinde en fazla karşılaşılan öneri ise öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi olmuştur. Bunun yanında öğretmen adaylarına hizmet öncesi eğitim ve yabancı uyruklu velilere eğitim seminerleri de birçok çalışmada karşılaşılan önerilerdir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi kodunda, oryantasyon (uyum) eğitimi, destekleme ve yetiştirme kursları ve seviyeye uygun eğitim önerileri bulunmaktadır. Bunun yanında yabancı uyruklu öğrencilere okul öncesi eğitim ve farklı sınıflarda/okullarda eğitim önerileri de dikkat çekmektedir.

Farklılıklara saygı, kapsayıcılık kodunda, yabancı uyruklu ve Türk öğrencilerin kaynaşması, yabancı uyruklu ve Türk velilerin kaynaşması, sığınmacılar ve göç hakkında kapsamlı bilgilendirme, “Göçmen Dostu Okul” ortamı oluşturabilmek için çalışmalar yapılması ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere tutumlarının iyileştirilmesi gibi öneriler ön plana çıkmıştır.

Okul ve sınıflar için gerekli önlemler kodunda; okullara tercüman verilmesi, yabancı uyruklu öğrencilerin mahalle/semtlere, okullara ve sınıflara dağılımının adil olması ve yasal düzenlemeler (mevzuat) yapılması önerilmiştir. Bununla birlikte sınıf mevcutları azaltılması, okullara kaynak aktarılması, derslik sayısının artırılması ve okullara Arapça / Farsça bilen öğretmenlerin görevlendirilmesi göze çarpan önerilerdir.

Öğrenme ortamı zenginleştirilmesi kodu incelendiğinde, yabancı uyruklu öğrencilere farklı müfredat (program) ve yabancı uyruklu öğrenciler için daha çok görsel/işitsel materyaller sağlanmalı önerileri dikkat çekmektedir. Bunun yanında yabancı uyruklu öğrencilere uygun ders kitapları basılabilir ve yabancı uyruklu öğrenciler için farklı ölçme-değerlendirme araçları kullanılabilir gibi öneriler de bulunmaktadır.

Yabancı uyruklu öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışmanlık; sosyal ve ekonomik destek verilmesi, paydaşların işbirliği içinde olması (MEB - okullar - üniversiteler- STK) ve yabancı uyruklu velilerle iletişim (okul-aile işbirliği) öne çıkan diğer önerilerdir.

Tablo 11

Çalışmaların Araştırmacılara Yönelik Önerileri

Kodlar	Araştırmacılara Yönelik Öneriler	f
Farklı örneklem gruplarıyla çalışmalar	Yabancı uyruklu öğrenciler ile çalışmalar yapılabilir	15
	Öğretmenler ile çalışmalar yapılabilir	11
	Yabancı uyruklu veliler ile çalışmalar yapılabilir	9
	İdareciler ile çalışmalar yapılabilir	4
	Akademisyenlerle çalışmalar yapılabilir	2
	Öğretmen adayları ile çalışmalar yapılabilir	1
Diğer	Farklı kademelerde (okulöncesi, ortaokul, lise, üniversite) çalışmalar yapılabilir	9
	Daha geniş örneklem grubuyla çalışmalar yapılabilir	9
	Farklı illerde / daha fazla ilde çalışma yapılabilir	6
	Farklı okullarda / sınıflarla çalışma yapılabilir (İlkokul)	3
	Gözlem yoluyla veri toplanabilir	1

Farklı yöntem- lerle çalışmalar	Nitel yöntemle çalışmalar yapılabilir	7
	Nicel yöntemle çalışmalar yapılabilir	4
	Karma yöntemle çalışmalar yapılabilir	1
Farklı araştırma modelleri ile çalışmalar	DeneySEL çalışmalar yapılabilir	3
	Durum çalışması yapılabilir	1
	Meta sentez çalışması yapılabilir	1
Öneri bulunmayan çalışmalar		4

Tabloda görüldüğü gibi en fazla karşılan kod, farklı örneklem grubuyla çalışmalar olmuştur. Örneklem grupları içerisinde ise en çok, yabancı uyruklu öğrenciler ile çalışma yapılması önerilmiştir. Bununla birlikte öğretmenler ile çalışmalar yapılabilir ve yabancı uyruklu veliler ile çalışmalar yapılabilir önerileri göze çarpmaktadır. Nitel yöntemin kullanılması, bunun yanında nicel ve karma yöntemlerle de çalışma yapılması önerilmektedir. Araştırmacılara deneySEL çalışmalar, durum çalışması ve meta sentez çalışması yapmaları da önerilmiştir.

Diğer kodunda dikkat çeken öneriler; farklı kademelerde (okulöncesi, ortaokul, lise, üniversite), daha geniş örneklem grubuyla çalışmalar yapılabileceğidir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmalar yıllara göre incelendiğinde, 2015 yılından 2020 yılına kadar düzenli olarak bir artış olduğu görülmüş, 2020 yılında çalışmaların fazla olduğu, bunu 2019 ve 2018 yıllarının takip ettiği belirlenmiştir. 2015 yılında bir çalışma yapılmış ve toplu göçlerin başladığı 2012 yılından 2015 yılına kadar konuyla ilgili bilimsel makaleye rastlanmamıştır. Amaç ve Yaşar'ın (2018) çalışmasında da, 2012-2017 yılları arasında Suriyeli sığınmacıların ilkokul ve ortaokullardaki eğitimiyle ilgili yürütülen çalışmaların 2015'ten 2017'ye doğru yavaş yavaş arttığı ortaya konulmuştur. Sarrar (2020) de, 2011-2019 yılları arasında mülteci öğrencilerin eğitim sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini incelediği meta-sentez çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Yine Alan'ın (2021), 2010-2020 yılları arasında Suriyelilere Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunları konu alan makaleleri incelediği meta-sentez çalışmasında, makalelerin 2015 ile 2020 yılları arasında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Toplu göçlerin 2012 yılında başladığı düşünüldüğünde, ilkokullarda bu konunun 2015 yılında araştırmaya başlanması bu yıla kadar göçlerin geçici olduğu, sığınmacıların yurtlarına geri döneceği düşüncesinden kaynaklı olabilir. Yıllar geçtikçe yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemizdeki okullardaki artışı, ülkemizde kalıcı olduklarının kabul

edilmesi ve yeni düzenin getirdiği sorunların artması ile araştırmaların da her yıl artmasına ve son yıllarda yoğunlaşmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaların anahtar kelimeleri incelendiğinde, kodlardan bağımsız olarak sırasıyla, «Suriyeli öğrenci», « Sınıf öğretmeni», «Mülteci öğrenci» «Göç», «Mülteci», «Yabancı uyruklu öğrenci» ve «İlkokul» kelimelerinin en sık kullanılanlar olduğu görülmüştür. Araştırma, ilkokullarda eğitim alan yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili olduğu için sıklıkla karşılaşılan anahtar kelimelerin de çalışmanın amacına uygun olduğu söylenebilir. Anahtar kelimeler ile ilgili oluşturulan kodların, bu alanda araştırma ya da literatür taraması yapacaklar için en fazla çalışmaya ulaşmak adına kullanabilecekleri bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Çalışmaların amaçları incelendiğinde, bu konudaki sorunlar ve çözüm önerileri üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Çoğu makalede örneklem grubunun hem yaşadıkları sorunlar hem de çözüm için önerileri tespit edilmeye çalışılırken, bazı çalışmalarda örneklem grubunun sadece yaşadıkları sorunlar belirlenmiştir. Bu alanda, yazma becerisi öz-yeterliliğini belirlemek, dil becerisini geliştirmek, pedagojik yaklaşımları belirlemek ve akran öğretiminin etkisini incelemek amaçlarına yönelik az çalışma yapılmıştır. Alan yazına bakıldığında Amaç ve Yaşar (2018), Sarier (2020) ve Alan'ın (2021) meta-sentez çalışmalarının sadece Suriyeli/mülteci öğrenciler ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri üzerine yapılması da bu alandaki çalışmaların fazlalığını göstermektedir. Sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili bu kadar çok çalışmanın yürütülmesinin, göçlerin artarak devam etmesi ve okullarımızda artan yabancı uyruklu öğrenci sayısının yol açtığı sorunların da giderek artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmaların incelendiği ölçütlerden biri de kullanılan araştırma yaklaşımlarıdır. İncelenen makalelerde en fazla nitel yaklaşım tercih edilmiştir. Literatürde bu alanda iki farklı meta-sentez çalışmasının bulunması (Alan, 2021; Sarier, 2020) bu yöndeki bulguları desteklemektedir. Ayrıca Amaç ve Yaşar'ın (2018) betimsel içerik analizi yapmış olduğu çalışmasında da en fazla nitel yöntem ile yazılmış makalelere rastlandığı görülmüştür. Bu alandaki çalışmaların, bulgularını daha çok görüşme yoluyla elde etmeye yönelmeleri de nitel araştırma yaklaşımının kullanılmasını açıklamaktadır. Bu bağlamda araştırma modelleri de durum çalışması (case study) ve fenomenoloji (olgubilim) üzerinde yoğunlaşmıştır. Amaç ve Yaşar (2018) da inceledikleri çalışmalarda en fazla fenomenoloji (olgubilim) ve betimsel modeller kullanıldığını tespit etmişlerdir. Alan'ın (2021) çalışmasında ise tamamı nitel araştırmalardan oluşan makalelerde en fazla fenomenoloji (olgubilim) deseninin kullanıldığı, onu durum çalışmasının takip ettiği belirlenmiştir.

İncelenen makalelerde en sık kullanılan veri toplama aracı görüşme olmuştur. Deneysel çalışmaların çok az olmasından kaynaklı testler de az kullanılmıştır. Alan

(2021) da, meta-sentez çalışmasında veri toplama aracı olarak en çok görüşme yönteminin tercih edildiğini en az ise başarı testinin kullanıldığını belirtmiştir.

Makalelerde en fazla öğretmenler ile çalışıldığı görülmektedir. Alan'ın (2021) meta-sentez çalışmasında da incelenen araştırmaların örneklem grubunun büyük bir kısmını öğretmenlerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Türk eğitim sistemine katılmış yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili yaşanan sorunların ilk ve en önemli muhatabının öğretmenler olması, öğretmenlerin görüşlerinin alındığı çalışmaların fazlalığının gerekçesi olabilir.

İncelenen makalelerin farklı konu ve amaçlara odaklanması nedeniyle sonuçlara ait oldukça fazla bulgu elde edilmiştir. Makalelerin büyük bir bölümünde sorun tespiti yapıldığından sonuçlar öncelikle bu yönde ortaya konmuştur. En yüksek ikinci frekansa sahip olan görüş ve düşünce belirlemeye yönelik çalışmalarda da sorunlar oldukça fazladır. İncelenen makalelerde en göze çarpan sorun dil ve iletişim sorunu olmuştur. Ciğerci ve Güngör (2016), yabancı öğrencilerin yaşadığı en önemli sorunlardan birinin dil sorunu olduğunu; dil sorunu nedeniyle öğrencilerin kendilerini ifade etmede, okuduklarını veya dinlediklerini anlamada güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Bu çocuklar herhangi bir dil hazırlık eğitimi almadan ve dolayısıyla sorun çözülmeyen eğitim sürecine girdiklerinde, hem sosyal hem de akademik açıdan sorun yaşamaktadırlar. Dil ve iletişim sorununu sırasıyla, akademik başarısızlık, öğretim sürecinde yaşanan sorunlar (müfredat sorunu, ölçme değerlendirme sorunu gibi), davranış ve disiplin, okul - aile işbirliği (ailesel sorunlar), uyum, kültürel farklılıklar, öğretmenlerin yetersiz hissetmesi ve hizmet içi eğitim sorunları, sosyal sorunlar (dışlanma, dalga geçilmesi, kötü muamele gibi) ve ekonomik sorunlar takip etmektedir. Amaç ve Yaşar (2018), dil problemleri dışında öğretmenlerin pedagojik eksiklikleri olduğunu ve paydaşlar arası iletişimin yeterli olmadığını tespit etmiştir. Sarier (2020) de çalışmasında dil sorunu dışında duyuşsal, bilişsel, ailevi, sosyo-kültürel ve yapısal sorunlar olduğunu ortaya koymuştur.

Tutum ve algı ile ilgili çalışmalarda, öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Köse ve arkadaşlarının (2019) çalışması da öğretmenlerin tutumunun olumlu ve yüksek olduğunu; bu tutumun cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mülteci öğrencilerinin olup olmaması, mesleki kıdem ve mültecilerle ilgili bir eğitim alma durumu gibi değişkenlere göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar vurgulanmıştır (Göçer, Özer ve Ürünbrahimoğlu, 2020; Kasa Ayten ve Köse, 2020). Göze çarpan diğer bir sonuç, sınıf öğretmenlerinin çok kültürlülüğe ilişkin genel olarak olumlu algıya sahip olmasıdır (Dolapçı ve Kavgacı, 2020; Özbilen, Canbulat ve Hamurcu, 2020). Dikkat çeken diğer sonuçlar ise hizmet içi eğitim almış idareci ve öğretmenlerin tutumlarının olumlu

yönde farklılaştığı ve yönetici ve öğretmenlerin tutumları genel olarak okulunda/sınıfında mülteci öğrenci bulunanlar lehine anlamlı olduğudur. Tanrıku (2019), Yabancılarla Türkçe öğretimi sertifikası programının öğretmenlerin mültecilere/sığınmacılara karşı tutumlarını anlamlı bir şekilde değiştirdiğini belirtmiştir.

İncelenen çalışmalarda önerilerin dil eğitimi üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu eğitimin ders dışı zamanlarda, hafta sonu tatillerinde ya da yaz okulu uygulaması şeklinde yapılabileceği ya da öğrenciler herhangi bir sınıfa yerleştirilmeden önce hazırlık (dil) sınıfı eğitimi alabileceği de öneriler arasındadır. Ayrıca dil kursları için devam zorunluluğu ya da teşvik sisteminin olması gerektiği de ifade edilmiştir. Başar ve arkadaşları (2018), mülteci öğrencilerin iletişim sorunları için, kendilerine ve ailelerine Türkçe kursları verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yıldız Yılmaz ve Kaplan (2019), ülkemizdeki devlet okullarına devam edecek öğrencilere öncelikli olarak iyi bir Türkçe eğitiminin verilmesi gerektiğini, bunun dil gelişimi ve akademik başarı açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Dikkat çeken önerilerden biri de hizmet içi eğitim olmuştur. Sağlam ve Kanbur (2017), özellikle mülteci öğrencilerin bulunduğu okullarda hizmet veren sınıf öğretmenlerine, bu öğrencilerin eğitimine yönelik hizmet içi eğitim verilmesini önermiştir. Ayrıca sınıfında ya da okulunda mülteci öğrenci olan öğretmenlerle birlikte mülteci öğrencisi olmayan öğretmenlerin de hizmet içi eğitim alması önerilmiştir (Dolapçı ve Kavgacı, 2020). Öğretmenlerin farklı kültürlere ve dile sahip öğrencilere yeterli eğitim verebilmesi için amaca uygun, nitelikli ve devamlılığı olan hizmet içi eğitimlerin gerekli olduğu düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının eğitimi de, göze çarpan diğer bir öneri olmuştur. Eğitim fakültelerinden mezun olacak adayların mülteci öğrencilerin eğitimi konusunda, mesleki ve kişisel becerilerinin geliştirilmesi önerilmektedir (Cırıt Karaağaç ve Güvenç, 2019). Erdem de (2017) öğretmen eğitimi programlarının mülteci öğrencilere yönelik olarak güncellenmesinin fayda sağlayacağını belirtmiştir. Amaç ve Yaşar'ın (2018) çalışmasında da, öğretmen yetiştiren kurumlarda sığınmacı eğitimi üzerine dersler, seminerler ve kurslar verilmesi ve öğretmen adaylarının bu öğrencilere eğitim verme konusunda daha donanımlı olarak yetişmesi ve bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Öğrencilerin eğitime uyumlarında aile çok önemlidir. Bu bağlamda, ailelerin okullarla iş birliğini sağlamak ve çocuklarının eğitimlerinde üstlerine düşen görevleri yapabilmelerine yardımcı olmak için ailelere yönelik seminer ve okul etkinlikleri düzenlenmesini önerilmiştir (Güngör ve Şenel, 2018; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). Sarıer'in (2020) çalışmasının ailesel sorunlara çözümler temasında, sığınmacı çocukların ebeveynlerine Türkçe dil eğitimi verilmesine ek olarak bu kültüre ait toplum kurallarının öğretilmesi eğitiminin verilmesi önerisi bulunmaktadır. Yabancı

uyruklu öğrencilerin velileri için seminerler düzenlenerek Türk kültürü ve Türk eğitim sistemi hakkında bilgiler verilmesinin, velilerin ve öğrencilerin okula ve topluma uyumunu sağlamada faydalı olacağı düşünülmektedir. Öğrencilerin uyum sorunlarına yönelik, uyum programı hazırlanması, rehberlik ve psikolojik danışmanlık desteği verilmesi de önerilmiştir (Delen ve Ercoşkun, 2019). Güngör ve Şenel (2018); İmamoğlu ve Çalışkan (2017), şiddeti yaşamış, alıştığı yerden göç etmiş ve yabancı bir yere yerleşmiş bu çocuklar için uyum sağlama çalışmaları yapılmasını önermişlerdir. Baysal ve Çimşir (2020), yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında yaşayabilecekleri sorunlara çözüm getirebilme becerilerinin geliştirilmesi için rehberlik faaliyetleri sağlanmasını önermişlerdir. Türk okullarında eğitim alan Suriyeli öğrencilerin psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları ve bu konuda imkânlar sunulması gerektiği ifade edilmektedir (Amaç ve Yaşar, 2018). Bu öğrencilere diğer bir destek önerisi ise sosyal ve ekonomik açıdan olmuştur. Sorunlar ile ilgili bulgularda da sosyal ve ekonomik sorunların öne çıkması bu bulguyu destekler niteliktedir.

İncelenen çalışmalarda en sık karşılaşılan önerilerden biri de paydaşların (MEB - okullar - üniversiteler - STK) işbirliği içinde olmasıdır. Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan tecrübeli öğretmenlerin diğer öğretmenlerle deneyimlerini paylaşması, sorunların çözümünde öğretmen, rehberlik servisi ve idarenin birlikte çalışması, öğretmenlerin konu ile ilgili akademik çalışmalardan yararlanması, MEB ve STK gibi ilgili kuruluşlarla toplantılar düzenlenmesi bu kapsamda öne çıkmaktadır. Göçer ve arkadaşları (2020), İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nin zümre öğretmenler kurulu toplantıları yaparak, mülteci öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin deneyimlerini paylaşabilecekleri ortamların oluşturulabileceğini belirtmişlerdir. İmamoğlu ve Çalışkan (2017), valiliklerin koordinasyonunda, ilgili kurum ve Sivil Toplum Kuruluşlarının katılımı sağlanarak yılda en az bir defa toplantı düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Okul aile işbirliğini güçlendirmek adına, okullarda düzenlenen veli toplantılarının artırılmasını ve veli-öğretmen işbirliğine daha fazla önem verilmesi önerilmiştir (Ağcadağ Çelik, 2019). Benzer şekilde Dinler ve Hacifazlıoğlu (2020), öğretmen ve velilerin bir araya geleceği etkinliklerin düzenlenmesini önermişlerdir. Tümkaya ve Çopur (2020), Suriyeli öğrencilerin bulunduğu okullardaki rehber öğretmen ve müdür yardımcılardan birinin, öğrenci aileleriyle koordinasyonun sağlanmasında ve aile katılım çalışmalarının aktif hale getirilmesinde görevlendirilmesini önermişlerdir.

Öğrencilerin öğrenme ortamlarındaki sorunlara yönelik de öneriler yapılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilere çok kültürlü farklı müfredat (program) geliştirilmesi (Kardeş ve Akman, 2019), yabancı uyruklu öğrenciler için daha çok görsel/işitsel materyaller sağlanması ve yabancı uyruklu öğrencilere uygun ders kitapları basılması (Gültutan ve Kan, 2019) bu öneriler arasındadır. İrban (2020), derslerde anlaşılır-

lığı artırmak için daha somut materyaller kullanılmasını önermiştir. Dönüş Coşgun ve Karamustafaoğlu (2017) ise derslerde daha çeşitli görsel ve işitsel materyallere yer verilmesinin kavramların doğru olarak öğrenilmesine ve algılanmasına yardımcı olacağını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen makalelerdeki diğer öneriler, yabancı uyruklu ve Türk öğrencilerin kaynaşması, yabancı uyruklu ve Türk velilerin kaynaşması, sığınmacılar ve göç hakkında kapsamlı bilgilendirme olmuştur. Bu bağlamda veli kaynaşmalarını sağlamaya yönelik okul etkinlikleri (Sarıtaş, Şahin ve Çatabaş, 2016) ve seminerler (Güngör ve Şenel, 2018) düzenlenmesi, öğrencilerin ortak sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle kaynaştırılması (Delen ve Ercoşkun, 2019) önerilmiştir. Okullara tercüman verilmesi, yabancı uyruklu öğrencilerin mahalle/semtlere, okullara ve sınıflara adil dağıtılması ve yasal düzenlemeler (mevzuat) yapılması diğer önerilerdir. Demir ve arkadaşları (2020), okullar ve sınıflar arasındaki homojen yapıyı korumak adına Suriyeli öğrencilerin dengeli şekilde dağıtılmasını önermişlerdir. Tümkaya ve Çopur (2020), Suriyeli öğrenci sayısına bakılmaksızın, Suriyeli öğrencisi bulunan tüm okullarda tercüman olmasını belirtmişlerdir. Kara ve Özenç (2020) ise Suriyeli öğrencilerin okula düzenli devamını sağlamak için yasal düzenlemeler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bütün bu sonuçlar ışığında, araştırmacılara farklı örneklem gruplarıyla çalışma yapması önerilmektedir. İncelenen araştırmalar genellikle Suriyeli öğrenciler ile yapılmış olduğu için farklı uyruktaki öğrencilerle de çalışma yapılması alana katkı sağlayacaktır. Farklı branşlarda ya da daha geniş öğretmen kitlesiyle çalışmalar da bulguları destekleyici olacaktır. Veliler ve idareciler ile çok az çalışma mevcuttur. Akademisyenler ile yapılmış bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu gruplarla çalışmalar yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir. Öğretmen adayları ile daha fazla çalışma yapıp yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili farkındalıkları tespit edilmeli, bu alanla ilgili dersler hizmet öncesi dönemde eğitimlerine dahil edilmeli ve öğretmen adaylarının yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullarda deneyim kazanmaları sağlanmalıdır. Yeni bir uygulama olan yabancı uyruklu öğrenciler için uyum sınıflarının öğrencilerin üzerindeki etkisi ya da uyum sınıfında bu öğrencilere yönelik farklı etkinlikler yapıp sonuçları incelenebilir.

Araştırmaların amaçlarına bakıldığında sorunlar ve çözüm önerine yönelik pek çok çalışmaya rastlanmıştır. Öğrencilere sosyal ve ekonomik destek sağlamanın yanı sıra dil sorunu ile ilgili uygulamalar yürütülebilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin sınıflara kaydedilmeden önce dil eğitimi alması ve eğitimin sonunda yeterli dil seviyesine ulaştığında sınıflara kaydının yapılması önerilebilir. Bu alanda ortaya konan çözüm önerilerine yönelik projeler yapılarak uygulamalı araştırmaların artırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada da ortaya konduğu gibi konuya yönelik literatürde pek çok öneri bulunmaktadır. Uygulanabilir çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi için yapılan bu araştırmaların sonuçlarının duyurulması ve üniversite-MEB ilişkisinin güçlendirilmesi önemli ve gereklidir.

Kaynakça

- Agcadağ Çelik, İ. (2019). Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar. *Journal of International Social Research*, 12 (66), 662-680.
- Alan, Y. (2021). İlgili çalışmalardan hareketle Suriyelilere Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (52), 119-146.
- Amaç, Z., ve Yaşar, M.R. (2018). İlk ve ortaokullardaki Suriyeli öğrencilerin eğitimi: Türkiye’de yapılan akademik çalışmalar üzerine sistematik bir inceleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(85), 417-434.
- Başar, M., Akan, D., ve Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1571-1578.
- Baysal, Z., ve Çimşir, S. (2020). Türkiye’ye göç ile gelen uluslararası ilkokul öğrencilerinin kendi perspektiflerinden okulda arkadaşlarıyla yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 71-87.
- Cırt Karaağaç, F., ve Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 530-568.
- Ciğerci, F. M., ve Güngör, F. (2016). Sınıf öğretmenlerinin bakış açısından yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin yaşadığı sorunlar (Bilecik İli Örneği). *Journal of Education and Future*, 10, 137-164.
- Coşkun, İ., ve Emin, M. (2016). *Suriyelerin eğitiminde yol haritası: Fırsatlar ve zorluklar*. Ankara: SETA Yayınları.
- Delen, A., ve Ercoşkun, M. H. (2020). Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu ilkokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının nicel açıdan incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 572-599.
- Demir, B., Özdemir, S., ve Köse, A. (2020). İlköğretim kademesine Suriyeli öğrencilerin katılması ile oluşan disiplin sorunları hakkında yönetici görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 54, 311-335.

- Dinler, C., ve Hacıfazlıoğlu, Ö. (2020). Mülteci çocukların ilköğretime uyum süreçleri: Tekirdağ İlinin bir okulundaki öğretmenlerin ve yöneticilerin deneyimleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1717-1728.
- Dolapçı, E., ve Kavgacı, H. (2020). Öğretmenlerin çok kültürlü özyeterlik algısı ve okul iklimi ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 52 (52), 687-706
- Dönüş Coşgun, Ö., ve Karamustafaoğlu, O. (2017). İlkokul üçüncü ve dördüncü sınıf mülteci öğrencilerin madde kavramına ilişkin düşünceleri. *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 525-540.
- Ekici, S., ve Tuncel, G. (2016). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 9-22.
- Emin, M.N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi-pdf.pdf adresinden 07.01.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-42.
- Ergen, H., ve Şahin, E. (2019). Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yaşadıkları problemler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (44), 377-405.
- Göçer, V., Özer, S., ve Ürünibrahimoğlu, M. (2020). Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının hizmet içi eğitim bağlamında incelenmesi: Bir karma yöntem araştırması. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7 (14), 24-41
- Göksu, M. (2020). Afganistan uyruklu ilkokul öğrencilerinin gözüyle vatanseverlik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 33-63.
- Gülcegül, S. (2020). Sınıfında mülteci öğrenci olan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gültutan, S., ve Kan, M. (2019). Türkiye'de ilkokulda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin yazma becerisine ilişkin öğretmen görüşleri. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 7 (2), 71-86.

- Güngör, F., ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim – öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173
- Güzel, S. (2013). Göçmen çocuklar ve Denizli’de yaşam koşulları. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E- Dergisi*, 1-36.
- Han, T. (2010). Göç eden ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretimde karşılaştıkları uyum sorunları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İmamoğlu, H.V., ve Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilkokul eğitimine dair öğretmen görüşleri: Sinop ili örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 529-546.
- İrban, H. (2020). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin farklı ülkelerden (kültürlerden) gelen öğrenciler için yönetsel ve öğretimsel yeterlilikleri. *TURAN Stratejik Araştırma Merkezi Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergi*, 12(48), 426-451.
- Kara, M., ve Özenc, M. (2020). A multidimensional approach to the problems experienced by the classroom teachers with syrian students in their classes. *International Journal of Progressive Education*, 16(6), 184-201.
- Karakuş, E. (2006). Göç olgusu ve eğitime olumsuz etkileri (Sultanbeyli örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kardeş, S., ve Akman, B. (2019). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 0-0.
- Kasa Ayten, B. ve Köse, İ. (2020). Sınıf öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik tutumları ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), 56-78.
- Kaşkaya, A., Calp, Ş., ve Çapar, T. (2019, Ekim). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinde “öteki” algısı. *18. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, Antalya.
- Köse, N., Bülbül, Ö., ve Uluman, M. (2019). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 2(1), 16-29.
- Kuzu Jafari, K., Tonga, N., ve Kışla, H. (2018). Suriyeli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve uygulamaları. *Academy Journal of Educational Sciences*, 2 (2), 134-146.

- Külekçi Akyavuz, E., Gezeroğlu, E., ve Toma, Ş. G. (2020). Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili okul yöneticilerinin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2014). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. 2014/21 sayılı yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri genelgesi, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html adresinden 17.12.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. 2019/15 sayılı Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları Genelgesi. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2022.pdf> adresinden 17.12.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2022). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı Verileri. http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/26165737_goc2022sunu adresinden 28.08.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, Ca: Sage Publications.
- Özbilen, F.M., Canbulat, T., ve Hamurcu, H. (2020). Öğretmenlerin çok kültürlülük algıları ile sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Kastamonu Education Journal*, 28(4), 1867-1881.
- Özdemir, Ç . (2016). Suriye’de iç savaşın nedenleri: Otokratik yönetim mi, bölgesel ve küresel güçler mi? . *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi* , (2) , 81-102.
- Resmî Gazete. (2013). Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.html> adresinden 17.12.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Sağlam, H.İ., ve Kanbur, N.İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310 – 323.
- Sarıer, Y. (2020). Türkiye’de mülteci öğrencilerin eğitimi üzerine bir meta-sentez çalışması: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3 (1), 80-111.
- Sarıtaş, E. Şahin, Ü., ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.

- Süzen, H. N. (2020). Mülteci öğrencilerin Türkiye algısının görsel olarak incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(22), 277-295.
- Tanrıkulu, F. (2019). Yabancılara Türkçe öğretimi sertifika programına katılan öğretmenlerin mültecilere yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 380-393.
- Taşkaya, S. M., ve Ersoy, G. (2016). Suriyeli sığınmacılara Türkçe öğretiminde sınıf öğretmenlerinin uygulamaları. *Çukurova Araştırmaları*, 2(1), 130-138.
- Tümkaya, S., ve Çopur, E. (2020). Suriyeli ailelerin aile katılımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(3), 368-386.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2021). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 08.12.2021 tarihinde erişilmiştir.
- UNICEF, (2019). Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Çocukların Eğitimine İlişkin İstatistik Raporu.
- Uzun, E. M., ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldız Yılmaz, N., ve Kaplan, A. (2019). Temel eğitim kademesindeki Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecine ilişkin ebeveyn görüşlerinin değerlendirilmesi: Mardin İli örneği. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 31-38.